

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Název projektu	Rozvoj vzdělávání na Slezské univerzitě v Opavě
Registrační číslo projektu	CZ.02.2.69/0.0./0.0/16_015/0002400

KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI

Vyučující:

Mgr. Dagmar Svobodová, Ph.D.

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Čeština jako nástroj komunikace v českém prostředí

Struktura přednášky

**Specifika češtiny a jazyková
správnost jako součást image
komunikujícího**

**Jazykové normy, jazykové
příručky a jazykové problémy**

Stylistika a stylistické prostředky

**Lexikální stránka jazyka
(anglicismy, profesionalismy,
termíny)**

Aspekty komunikační situace

Zápis slova (caudex)

ČEŠTINA JAKO NÁSTROJ KOMUNIKACE V ČESKÉM PROSTŘEDÍ

Cílem přednášky je:

- Vysvětlit specifika češtiny jako mateřského jazyka.
- Demonstrovat jazykovou správnost jako součást image komunikujícího.
- Strukturovat jazykové normy.
- Používat jazykové příručky.
- Aplikovat aktivní slovní zásobu.
- Modifikovat stylistické prostředky.

Specifika češtiny

Jazyk je systém psaných a mluvených znaků, který slouží k výměně a vyrovnání obsahů lidského vědomí k dorozumívání a myšlení.

Lidé se mezi sebou dorozumívají konkrétním jazykem.

Metajazyk tvoří názory odborníků na jazyk a jazykovědnou terminologii.

Čeština patří mezi **indoevropské jazyky**:

⇒ slovanské jazyky ⇒ **západoslovanské jazyky** (slovenština, polština a lužická srbština)

⇒ **Spisovná čeština** se používá pro oficiální styk s úřady

⇒ **Nespisovná čeština** se používá jako nářečí, slang, vulgarity a argoty.

Jazyková správnost jako součást image komunikujícího

Mluva je souhrnem výrazových prostředků užívaných v určitém sociálním prostředí.

Mluva formuje image komunikujícího jako součást jeho **jazykové kultury**.

Nejde pouze o **jazykovou správnost**, ale i vhodnost, přiměřenost vzhledem k adresátovi, srozumitelnost, působivost, pestrost a originalitu komunikace.

Image komunikujícího je součástí celonárodní kultury.

Analogií bohatého jazyka komunikujícího je **transakční** pojetí komunikace.

Jazyková norma je soubor jazykových prostředků, které jsou jazykovým společenstvím pravidelně užívány a považovány za závazné.

Spisovná norma je kritériem jazykové správnosti.

Spisovná norma je předmětem péče lingvistů.

Jazykové příručky

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Jazykové příručky češtiny jsou rozděleny na **gramatické příručky**, ke kterým patří:

Příruční mluvnice češtiny

Pravidla českého pravopisu

Česká mluvnice češtiny

Příruční mluvnice češtiny

Retrográdní slovník jazyka českého

Teorií a praxí vytváření slovníků se zabývá **lexikografie**.

Jazykové slovníky

Druhým typem jazykových příruček jsou **jazykové slovníky**, ke kterým patří:

výkladové (Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost a Slovník spisovného jazyka českého)

pravopisné (Pravidla českého pravopisu)

synonymní (Slovník českých synonym, Slovník cizích slov, Česko-anglický slovník)

synonymní (Slovník českých synonym, Slovník cizích slov, Česko-anglický slovník)

Jazykové problémy

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Pravopis (*ortografie*) je ustálený způsob záznamu zvukové podoby spisovného jazyka systémem grafických znaků. Obecně bývá uznáván pravopis vyhlášený příslušnou státní nebo vědeckou institucí, významným odborníkem a užívaný významnou skupinou uživatelů jazyka. V rozporu s určitým pravopisem je psaní s chybami nebo užívání jiného pravopisu.

Ortoepie je správná výslovnost jako důležitá součást jak hovorového, tak spisovného jazyka. Kodifikace správné výslovnosti je udržována jazykovědci a lektory rétoriky na hereckých školách. Velkou tradici má právě jevištní řeč. Popisem vad řeči a cestami k jejich nápravě se zabývá se **logopedie**. Okruh práce logopeda je však širší (celková náprava řeči, řešení poruch řeči, včetně mutismu a koktavosti).

Ortofonie je nauka o znění hlásek spisovného jazyka. Řeší vztahy mezi hláskou ve spisovném projevu jako správnou, odpovídající normě, a jako nesprávnou, stojící mimo normu. Ortofonické nedostatky způsobené vadou řeči vznikají jak při anatomických změnách řečových orgánů, tak při narušení jejich funkce vinou onemocnění nebo nesprávného zvládnutí mechanismu artikulace. Po 7. roce věku dítěte se výslovnostní mechanismy ustalují a jejich změna je složitější. Na výslednou podobu výslovnosti působí zejména kvalita sluchu jedince.

Stylistika a stylistické prostředky

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

Rozměry komunikátů zkoumá **stylistika** jako nauka o **slohu**.

Slohotvorní činitelé jsou souhrnem komunikativních podmínek v jedinečné komunikační situaci.

Subjektivní (osobní, individuální) činitelé, kteří jsou podmíněni osobností autora, jeho stanoviskem, věkem, vzděláním a povahou.

K **objektivním** (obecním) činitelům je autor nucen přihlížet:

- 1) **Funkce** – zaměření projevu v pojetí cíle, na který chce autor poukázat.
 - 2) **Forma projevu** – projev psaný nebo mluvený
 - 3) **Místo, kde se projev uskutečňuje** – projev veřejný nebo soukromý
 - 4) **Kontakt s adresátem** – přímý (veřejný projev) nebo nepřímý (formou rozhlasu).
 - 5) **Počet mluvčích** – monolog (jeden mluvčí) nebo dialog (dva a více mluvčích)
-

Lexikologie jako lingvistická disciplína

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Lexikologie je lingvistická disciplína, která se zabývá **lexikem**, tedy slovní zásobou určitého jazyka a jejím užíváním. Mezi aplikované disciplíny lexikologie patří:

slovotvorba

sémantika

etymologie

frazeologie

onomastika

lexikografie

neologie

toponomastika,

nauka o jménech lidských produktů

dialektologie

slangologie

terminologie

Lexikální rovina je složitými vztahy propojena s ostatními jazykovými podsystémy. Slova se skládají z jednotek rovin nižších, tj. **fonémů** a **morfémů**.

Po roce 1990 významně zasáhly zejména oblast informatiky a výpočetní techniky, reklamy, obchodu a managementu **anglicismy**, které se v češtině vyskytují v odborné terminologii.

O úspornost a krátkost výrazových prostředků se snaží **profesionalismy**, které lpějí na tradici určité profese a na vyjádření příslušnosti k určitému profesnímu prostředí.

Termíny jsou odborná pojmenování s přesně jednoznačným významem.

Aktivní a pasivní slovní zásoba

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Aktivní slovní zásobu tvoří slova, výrazy a slovní spojení, kterým rozumíme. Běžně je používáme v řeči, plně chápeme jejich význam a jsou stálou součástí našeho projevu.

Pasivní slovní zásobu představují slova, výrazy a slovní spojení, která jsme někde viděli, četli nebo slyšeli. Nemusíme znát ani jejich význam. Průměrný uživatel jazyka má v aktivní slovní zásobě 7 – 10 000 slov. V pasivní slovní zásobě má průměrný uživatel 50 – 100 000 slov.

Složky komunikační situace

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Komunikační situace je rámec, ve kterém komunikace probíhá.

Vnitřní složka se odehrává v naslouchajících, jak na ně zpráva působí.

Vnější složka jsou stimuly, které ovlivňují **kontextovou** modalitu komunikace.

Mezi **stimuly kontextové modality** situace patří:

čas, prostor, emoce, míra formálnosti mezilidských vztahů, jazyk dorozumívání, stereotypy očekávaného chování, motivace účastníků, sociální situace, pohlaví a věk účastníků, sociální pozice, sociální role, kvalifikace.

Další aspekty komunikační situace

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

Subjektivní a objektivní faktory upravují podobu komunikátu.

Původce komunikátu je mluvčí nebo pisatel.

Adresát komunikátu je příjemce.

Řetězec komunikačních událostí zajišťuje jejich vzájemnou propojenost.

Zápis slova (caudex)

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Česká abeceda je sestavena ze

42 grafémů/písmen, 10 samohlásek, 27 souhlásek a 3 dvojhlásky.

Rozlišuje **10 slovních druhů, 3 jmenné rody** a dvojí mluvnické číslo.

Čeština se vyznačuje komplikovaným systémem skloňování a časování.

Skloňuje pomoci **7 pádů** a slovesa vyjadřují **3 časy**.

K písemným záznamům čeština používá **latinku**, obohacenou o znaky s **diakritikou**.

Způsoby zápisu

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Tesáno do kamene

Psáno na papyrus

Destička z hlíny

Dřevěná destička

Kniha

Sbírka zákonů

Shrnutí přednášky

- **Specifikem češtiny je komplikovaný systém skloňování a časování.**
- **Jazyková správnost posiluje image komunikujícího.**
- **Jazykové příručky pomáhají zkvalitnit jazykový a výkladový styl psaného i mluveného projevu.**
- **Chceme-li se vyvarovat chyb, potřebujeme sledovat pět věcí – s kým mluvíme, o kom, jak, kdy a kde.**
- **Použití bohatého živého jazyka projev podbarví a odliší.**
- **Dobrý rétor zbavuje posluchače nudy – mimo jiné i jazykem, který používá. Mluví-li kultivovaně a nezaměnitelně, bohatě a neotřele, vyzývavě i jemně, jazyk vypovídá o úrovni svého nositele.**